

Letos Sindikat kulture in varstva narave Glosa svoje najvišje letno priznanje za vidno delo, Glosin klobuk, podeljuje sindikalistki, ki je ustanovila sindikalno podružnico v Slovenskem gledališkem inštitutu in jo tudi vodi. Za Teo Rogelj je sindikalizem pomembna oblika boja proti pohlepu kapitala in samovolji politikov, korektiv, ki ga potrebujemo za ohranjanje socialne države.

Živimo v času, ko je sindikat najbolj pomemben

GIOSA
Sindikat kulture in narave Slovenije

Tea Rogelj je rojena Mariborčanka, študirala in magistrirala je dramaturgijo, najprej je 15 let delala v novogoriškem gledališču kot hišna dramaturginja, od leta 2010 pa dela v Slovenskem gledališkem muzeju, ki se je leta 2014 preoblikoval v Slovenski gledališki inštitut. Tam je višja kustosinja, kar pomeni, da je prešla v drug poklic, pri čemer ji prejšnje izkušnje in vzpostavljeni stiki pri delu zelo pomagajo, pravi in dodaja, da je s tem kot zaposlena v javnem sektorju znova pričela na začetni stopnji in je morala znova skozi napredovanje v nazive. Menjava poklica je zanjo izziv, saj meni, da je dobro krožiti, a je to zelo težko, saj je krog možnih delovnih mest v Sloveniji ozek, še zlasti v kulturi. Poleg tega vsi najraje zaposlujejo mlade z njihovo energijo in svežimi idejami, medtem ko delodajalci podcenjujejo izkušnje in vedenja, pridobljena z leti. Verjetno je najbolj tvorno delovno okolje tisto, v katerem se mladi in stari medsebojno dopolnjujejo.

Letos si boste vi poveznili na glavo Glosin klobuk, saj ste ustanovili sindikalno podružnico. To je v teh časih velik dosežek, mar ne?

Pravzaprav me čudi, da v teh časih ne raste veliko novih sindikalnih podružnic, saj živimo v obdobju, ko je sindikat najbolj potreben. Najprej zato, ker je naša, sicer v ustavi zapisana socialna država ogrožena in je sindikat ena najmočnejših organizacij, ki lahko pripomore k njeni ohranitvi. Bori se namreč proti prevladi kapitala nad človečnostjo in za človeku prijazno družbo. Sindikati in civilna družba imajo vlogo družbenega korektiva. Poleg tega se mi zdi, da so ljudje v sedanji družbi vse bolj ogroženi tudi poklicno, da so ogrožene njihove delavske pravice.

Torej je za vas sindikat pomembna oblika boja?

Ja, že zdavnaj je minil čas, ko je sindikat le organiziral izlete in Dedka Mraza. Že

dobrih 25 let sem članica sindikata, ker ga razumem kot močno organizacijo, ki deluje v javno dobro, ob tem pa tudi ščiti zaposlene, ko se znajdejo v stiski. In jim pomaga pri njihovi borbi za varno, ustvarjalno in prijetno delovno okolje. Pomemben pa je tudi, če pride do trenj med zaposlenimi in vodstvom, ter v prelomnih trenutkih, ko, na primer, pride do sprememb sistematizacije ali drugih temeljnih aktov ustanove. Skratka, ko se zaposleni začutijo ogrožene ali želijo biti slišani ali se želijo »postaviti zase«. Takrat se zorganizirajo in ustanovijo svojo sindikalno skupino. Tako se je zgodilo tudi v našem kolektivu.

» **Če se ne bomo postavili v bran svojim vrednotam, ne vem, v kakšno delovno okolje in družbo se bomo zbudili jutri.**

Ali dialog zdaj poteka?

Sindikati imamo moč in dolžnost, da dialog poteka. Mislim, da je na nas, na ljudeh, na sindikatih in na civilni družbi, da varujemo družbo in dosežene pravice, da bedimo nad transparentnim in zakonitim delovanjem javnih zavodov in organizacij, v katerih smo zaposleni, da opozarjamo na nedoslednosti, da skrbimo, da javni zavodi delujejo v javnem interesu, in ne podlegajo zasebnim težnjam, klientelizmu, nepotizmu, politizaciji in podobnim negativnim pojavom, ki so v naši družbi na pohodu in so se brezsravno razpasli. Ni dobro, če se vdamo malodušju in se nekому podrejamo zgolj zato, ker poseduje vzvode moči. Nasprotno, prepričati nas mora z etičnostjo svojega delovanja in si naše spoštovanje prislužiti s strokovnostjo. Če se ne bomo postavili v bran svojim vrednotam, ne vem, v kakšno delovno okolje in družbo se bomo zbudili jutri.

Sindikat Glosa je pomemben varuh kulture in kulturnega. Kakšen se vam zdi položaj kulture v Sloveniji?

Vedno slabši, žal. Zdi se mi, da tudi institucije, ki bi morale v prvi vrsti varovati kulturo in zastopati kulturnike, tega ne počno. Velika večina kulturnikov in umetnikov dela s srcem, a birokracija, ki se ukvarja s kulturo, nima tako tvornega odnosa. Kultura in kulturniki so v slovenski javnosti že leta sistematično prikazovani kot nekakšni paraziti. Temu sledijo tudi komentariji na družbenih omrežjih, ki zmerjajo kulturnike, češ da zgolj črpamo javna sredstva, družbi pa ničesar ne vračamo. Mislim, da je tak pristop zgrešen, zlonameran in škodljiv, saj zametuje funkcijo kulture pri ohranjanju narodne identitete, zgodovinsko pa pozablja njene zasluge pri vzpostavitvi slovenske države. Pozabljamo, kako je v današnji Evropi pomembna istovetnost naroda. To pa gradita prav jezik in kultura. Politika že leta načrtno degradira pomen kulture. Rada se sklicuje na elitističnost kulture in pri tem izpostavlja projekte, ki morda niso namenjeni širokemu krogu občinstva, in povečuje kulturo, ki naj bi bila razumljiva vsakomur. Prav, ampak ne smemo pozabiti, da je s kulturo tako kot s funkcijo javnih medijev oziroma javne televizije: ni njen namen, da bo zgolj zabavala, ampak ima tudi poslanstvo. In to ne le z načrtnim izobraževanjem ljudi. Kultura s tem, ko obstaja, ko deluje, odpira polja razmisleka, predvsem pa verjamem, da širi polje tolerance v družbi. S tem ko, recimo, bereš leposlovje, gledaš predstave, slike ..., se odmakneš iz svojega jaza, ne gledaš več zgolj iz svojega zamejenega zornega kota, temveč poskušaš vstopiti v izpoved, domišljijo, vedenje nekoga drugega, širiš svoje obzorje.

Govorite o empatiji?

Tudi, gre pa tudi za razumevanje, poskus vpogleda v drug svet, ki ni samo moj svet,

moj jaz. Tako si širiš polje razmišljanja in s tem tudi toleranco. V tem vidim poslanstvo umetnosti in kulture.

Se vam zdi, da se je v času pandemije individualizem še bolj razmahnil, smo iz začetne točke, ko smo res mislili, da bomo težave premagali skupaj in solidarni, prešli v drugo skrajnost?

Zelo se strinjam s povedanim, menim pa, da ima sedanje stanje tudi druge vzroke, ob, seveda, izrazito zgrešenih pristopih vlade do pandemije. Drug, mogoče še bolj zaskrbljujoč pojav, ker je bolj trajen, je vpliv svetovnega spleta na naša življenja in razmišljanje, saj je v prvi vrsti podvrženo kapitalu. Ob nastanku so družbena omrežja širila naša obzorja in spodbujala demokratično razmišljanje, saj so nam omogočala dostop do vsebin, ki jih glavni mediji morda niso obravnavali. Zdaj nam algoritmi ponujajo le vsebine, ki naj bi bile blizu našim prepričanjem in potrebam. S tem se zapiramo v krog enako mislečih in z drugače razmišljujočimi običajno sploh ne pridemo več toliko v stik. Tako si argumentov ne izmenjujemo, ampak se v svojih samo še utrjujemo, do drugih pa postajamo vse bolj sovražni. Naša družba postaja tako še bolj polarizirana in vedno bolj radikalizirana.

Kako odgovarjate tistim, ki menijo, da bi morala slovenska kultura služiti na trgu, kot vsaka druga gospodarska dejavnost?

S to tezo se ne strinjam, zlasti ne v tako majhni državi in na tako majhnem trgu, majhnem jezikovnem področju. Gledališča lahko takoj zapremo, če bodo odvisna samo od trga. Potem tudi lastne dramatike ne bi imeli, ker se ne bi »splačala«. Najbolje gredo v prodajo, recimo, kuharske knjige ... ali res potrebujemo samo kuharske knjige?

Stvar je tudi globalna, prihaja do absurda, da morajo pisci plačati Amazonu, da lahko izdajo svoje knjige, in se za nameček odpovedati avtorskim pravicam.

Kako ste preživeli zaprtje družbe, kako to preživijo gledališča?

Gledališča dosti težje, saj so vezana na živo občinstvo, preko spleta predstav ne gledamo s takšnim užitek. Našemu zavodu, ki opravlja tudi muzejsko dejavnost, je lažje, saj lahko ogromno dela opravimo tudi na daljavo.

Meni osebno se zdi delo od doma zahtevno, saj se razvleče skozi cel dan, poleg

» Tea Rogelj dela v Slovenskem gledališkem inštitutu, nacionalni ustanovi, ki ima v svojem ustanovnem aktu zapisano, da je javna inštitucija »namenjena izmenjavi idej in znanj, raziskovanju ter razumevanju in promoviranju preteklosti, sedanjosti in prihodnosti gledališke kulture in umetnosti ali gledališča v najširšem pomenu besede«. Foto M. M.

tega menim, da sodelavci s svojimi vsakdanjimi, tudi neformalnimi pogovori oplajamo drug drugega. Ljudje smo družbena bitja in potrebujemo srečanja v živo.

Sindikalno delo je hkrati dialog in tudi upor. Se s tem strinjate?

Sindikati in civilna družba sta protiutež moči in samovolji kapitala in vplivnih posameznikov. Ne vem, kje bi bili brez sindikata in brez nevladnih organizacij, civilne družbe. Če ne drugega, bi že imeli sprivatizirane vodne vire. To pa so preveč pomembna vprašanja, da bi jih prepustili zgolj politikom in zasebnim interesom, zlorabam.

Tea Rogelj priporoča dela avtoric in avtorjev: Salman Rushdije, Margaret Atwood, Amin Maalouf, Primo Levi, Zyranna Zatei, Vladimir Kralj, Mojca Kumerdej, Vinko Möderndorfer, Božidar Jezernik, Tadej Golob, Gillian Flynn ... pa še mnoga gledališča, filmska in likovna dela – podroben zapis, ki ga je pripravila na to temo, objavljamo na spletni strani ZSSS.

Zakaj je pomembno biti aktiven državljan?

Včasih sem kar jezna, ker moramo biti aktivni državljani tudi tam, kjer bi pričakovala, da bodo politiki, zlasti poslanci, ki smo jih izvolili, zastopali državljane in ne bodo delovali zoper njihov interes. Gre za vprašanje vode, javnih medijev, svobode govora ..., tudi za čisto vsakdanje zadeve, kot je, recimo, dogajanje v domovih za starejše. Moja mama je v enem od njih in nedavno smo se morali tako zaposleni kot svojci stanovalcev in stanovalci sami (ki ne plačujejo zanesljivega zneska za bivanje v domu) boriti za to, da ga ne bi vodil direktor, ki je že škodoval enemu od takih domov. Politika – en ciničen hvala gospodu Kralju! (minister za delo, op. a.) – nam ga je želela vsiliti namesto odlične direktorice. Sestava sveta zavoda je namreč takšna, da štiri od sedmih članov predlaga država.

Kadrovski cunami po javnih zavodih pri naša veliko škode, mar ne?

Seveda, pozablja se, da bi javne zavode morali voditi strokovno usposobljeni kadri z visokimi etičnimi načeli. Ne pa da so imenovani, recimo, zaradi svoje politične pripadnosti, servilnosti ali birokratske spretnosti.

Kaj bi sporočili za leto, ki prihaja?

Da si ne smemo dopustiti, da bi nas samovolja in neumnost vladajočih ter njihovo neprestano izzivanje utrudili in bi se nanj navadili, temveč moramo postati še bolj aktivni državljani. Sindikalisti to že vedo, drugim pa je treba vedno znova povedati, da vsi politiki niso enaki, da vse stranke ne delujejo enako in da nam te floskule o tem, da so vsi enaki, škodujejo. Volite se moramo udeleževati – so naša dolžnost, v prvi vrsti pa pravica. Treba je spremljati politična dogajanja in si tudi za leta nazaj zapomniti, kaj je kdo naredil dobrega ali slabega. Saj vemo, nekaj so obljube, drugo so dejanja. Ko so volitve, se moramo spomniti na dejanja, ne na besede.

Za konec?

Poudarila bi še grd odnos, ki ga ima sedanja vlada in sedanje ministrstvo do samozaposlenih v kulturi. V javnih zavodih stvari še nekako tečejo, samozaposleni v kulturi pa so v tako slabem položaju, kot še niso bili v samostojni Sloveniji. Tu moramo zahtevati sistemske spremembe.

Mojca Matoz